

Apie vaistus ir galimą šalutinį jų poveikį

Vaistai ne tik padeda spręsti įvairias sveikatos problemas, bet turi ir vienokį ar kitokį šalutinį poveikį. Apie tai skaitykite šiame straipsnyje.

Kas stebi vaistų saugumą Lietuvoje?

Už vaistų saugumo stebėjimą yra atsakinga Valstybinė vaistų kontrolės tarnyba. Informaciją apie galimus vaisto šalutinius poveikius galima rasti pakuotės informaciniame lapelyje, kuris yra įdėtas į kiekvieno vaisto pakuotę, taip pat Tarnybos interneto svetainėje. Tereikia paspausti šią nuorodą <https://vapris.vvkt.lt/vvkt-web/public/medications> ir į paieškos laukelį įvesti vartojamo vaisto pavadinimą. Jei vaistinėje perkama ne visa vaisto pakuotė, o tik viena lizdinė vaistų plokštelė, vaistininkas privalo pateikti pakuotės lapelį lietuvių kalba.

Būtina, kad visi vaistus vartojantys žmonės, taip pat vaistus skiriantys sveikatos priežiūros specialistai, pastebėję šalutinį vaisto poveikį, apie tai praneštų tam tikroms institucijoms. Kito būdo surinkti šią informaciją (kol kas) nėra.

Norint pranešti informaciją apie šalutinį vaistų poveikį, tereikia paspausti šią nuorodą: <https://vapris.vvkt.lt/vvkt-web/public/nrv>.

Kodėl vaistai turi šalutinį poveikį?

Kiekvienas vaistas gali turėti šalutinį poveikį arba sukelti nepageidaujamą reakciją į vaistą (NRV) – tai iš esmės tas pat. Daugybė šalutinių poveikių yra tiesiogiai susiję su tuo, kaip vaistai veikia patekę į žmogaus organizmą. Pavyzdžiui, vaistai kraujo spaudimui mažinti, kurių pavadinimas baigiasi galūne „-prilis“, *perindoprilis*, *ramiprilis* ir kiti, mažindami tam tikrų hormonų kiekį kraujyje, lėtai ir užtikrintai mažina kraujo spaudimą. Tačiau, dėl poveikio plaučiuose esančiai medžiagai, kai kuriems pacientams šie vaistai sukelia kosulį. Šiuo atveju kosulys bus NRV, vaistų vartojimą reikės nutraukti, o apie NRV pranešti VVKT.

Kai kurios NRV nėra tiesiogiai susijusios su vaistų veikimu paciento organizme ir nėra nuspėjamos. Kai kurie šalutiniai poveikiai yra individualus atsakas į tą patį vaistą, kuris gali būti lemtas genetiškai (pavyzdžiui, dalis netikėtų, neprognozuojamų kepenų pažeidimų yra nulemti specifinės genetikos). Iš anksto numatyti, ar pacientas patirs kokią nors NRV, ar ne - praktiškai neįmanoma.

Kodėl vaistas parduodamas, jeigu nenustatyti visi šalutiniai jo poveikiai?

Prieš užregistruojant vaistą, griežtomis sąlygomis su palyginti nedaugeliu pacientų, atliekama daug klinikinių tyrimų. Kasdieniniame gyvenime vaistai nėra vartojami klinikinių tyrimų sąlygomis, pacientai ne taip griežtai laikosi nurodyto režimo, o svarbiausia, vaistus vartoja milijonai įvairaus amžiaus pacientų, kurių gyvenimo būdas skiriasi. Jie vartoja kitus vaistus, valgo įvairų maistą, kartais išgeria per didelę ar per mažą vaisto dozę.

Klinikinių tyrimų metu paprastai nustatomos dažnesnės ir nuspėjamos NRV, retesnės NRV gali būti nustatytos tik tuomet, kai vaistą vartoja daug daugiau pacientų kasdieninėmis

sąlygomis. Kai kurios NRV gali būti nenustatytos, kol vaisto nepavartojo daug žmonių tam tikrą laiką. Taip pat kai kurios NRV gali pasireikšti jau nustojus vartoti vaistą ar po daugelio metų.

Taigi, vaistą leidžiama parduoti, jei tuo metu, kai šis leidimas suteikiamas, jau yra žinoma pakankamai duomenų apie vaisto saugumą bei efektyvumą, ir galima pacientą tinkamai įspėti, kokių NRV jam reikėtų tikėtis.

Jeigu visi vaistai turi šalutinį poveikį, ar tai reiškia, kad nė vienas vaistas nėra saugus?

Kiekvienas vaistas gali sukelti NRV, tačiau dauguma jų nėra labai dažnos. Daugybė žmonių, kurie vartoja tam tikrą vaistą, nepatiria jokios sunkios NRV. Netgi tos NRV, kurios yra apibūdinamos kaip dažnos, gali pasireikšti tik keliems žmonėms iš 100, kurie vartoja tuos pačius vaistus.

Kai su gydytoju nuspręsite, kad Jums reikia vartoti vienokius ar kitokius vaistus, turėtumėte atsižvelgti ne tik į riziką, kurią gali sukelti NRV, bet ir į naudą, kurią gausite iš vartojamų vaistų. Pavyzdžiui, jei vartojate vaistus onkologinei ligai gydyti, galbūt labiau priimsite galimą NRV nei tuo atveju, jei gydotės lengvą ar trumpalaikį negalavimą.

Prieš registruojant vaistą, visada yra atliekamas vaisto naudos ir rizikos vertinimas. Remiantis tyrimais, vertinama galima šalutinio poveikio, kurį gali sukelti vaistas, rizika, taip pat rizika pacientui, jei liga negydoma. Vaistas registruojamas tik tuo atveju, jei įrodoma, jog vaisto nauda yra didesnė už jo riziką.

Koks gali būti šalutinis vaistų poveikis?

Šalutinis vaistų poveikis gali būti labai įvairus: tiek aiškiai juntamas galvos ar skrandžio skausmas, odos bėrimas, į gripą panašūs simptomai, tiek pojūtis, kad organizmui tiesiog kažkas yra ne taip. Deja, ne visi žmonės, net ir patyrę vaistų šalutinį poveikį, apie tai praneša. Kodėl? Priežasčių greičiausiai yra keletas: vieni galbūt pamiršta tai padaryti, kiti nemano tai esant svarbiu dalyku, treči net nepagalvoja, kad nemalonią savijautą galėjo nulemti vartoti vaistai.

ATMINKITE! Kiekvienas pranešimas apie NRV yra labai svarbus, kadangi pranešdami NRV, padedate gauti daugiau informacijos apie vaistus ir prisidedate prie saugaus jų vartojimo.

Jei vienu metu vartojami keli vaistai?

Labai svarbu atkreipti dėmesį į savo savijautą, jei vienu metu vartojate kelis vaistus ir įtariate NRV.

Tyrimai rodo, kad net trečdalis vyresnių nei 75 metų žmonių kasdien vartoja mažiausiai 6 vaistus.

Tuo pačiu metu vartojant kelis vaistus rizika patirti šalutinį poveikį yra kur kas didesnė. Tad svarbu perskaityti vaisto pakuotės informacinį lapelį, ypač tą vietą, kurioje rašoma apie žinomą vaistų sąveiką su kitais vaistais. Taip pat būtina atidžiai laikytis visų pakuotės informaciniame lapelyje esančių nurodymų ir užtikrinti, kad būtų vartojama tinkama vaistų dozė. Visada būtina pasitarti su gydytoju ar vaistininku, atvirai papasakoti apie kitas gretutines ligas ar

tuo metu vartojamus bei neseniai vartotus kitus vaistus. Be to, žinotina yra ir tai, jog kartais nepageidaujamos reakcijos pasireiškia ne iš karto, o po kurio laiko.

Kaip pateikti informaciją apie NRV?

Ar tai padaryti – sudėtinga?

Reikia tiesiog apsilankyti Tarnybos svetainėje ir užpildyti specialią formą, kurią rasite <https://www.vvkt.lt/index.php?4004286486>. Tai užtruks vos kelias minutes. Taip pat apie NRV galima pranešti el. paštu NepageidaujamaR@vvkt.lt, užpildant formą, kurią rasite paspaudę šią nuorodą <https://www.vvkt.lt/index.php?4004286486> paštu bei nemokamu telefonu **8 800 735 68 (gyventojams)**.

Dėmesio! Pranešti reikia ir apie tas NRV, kurios yra nurodytos vaisto pakuotės lapelyje.

Norime atkreipti Jūsų dėmesį, kad visa gauta informacija yra kaupiama specialioje duomenų bazėje, kurioje susisteminti duomenys padeda greitai išanalizuoti gautą pranešimą. Gauta informacija vertinama, nes būtina nustatyti, ar tai nauja NRV, ar tik papildoma informacija apie jau žinomas NRV. Kiekvienas pranešimas yra analizuojamas individualiai, taip pat kartu vertinama visa iki konkretaus pranešimo dienos gauta informacija, žiūrima, ar anksčiau nebuvo pateikta tokio pobūdžio pranešimų.

Visa gauta informacija yra persiunčiama į duomenų bazę, kurioje kaupiami ir vertinami duomenys apie visas NRV iš visų Europos Sąjungos valstybių.

Ar NRV pranešime reikia pateikti savo asmeninius duomenis?

Teikiant pranešimą apie NRV, Tarnyba prašo pateikti kontaktinę informaciją, kad, prireikus, būtų galima susisiekti. Visi pranešime pateikti duomenys yra saugūs ir konfidencialūs. Jei Jūs nenorite pranešimo apie patirtą NRV pateikti patys, galite paprašyti, kad tai už Jus padarytų kitas asmuo, pavyzdžiui, sveikatos priežiūros specialistas ar vaistininkas.

Tačiau Tarnybai būtina žinoti asmens, patyrusio NRV, amžių ir lytį, nes ši informacija yra svarbi tiriant ir vertinant veiksnius, dėl kurių kai kurie pacientai gali patirti tam tikras NRV.

Norime atkreipti Jūsų dėmesį, kad Tarnyba neteikia asmeninių patarimų ar konsultacijų, susijusių su gydymu. Jei Jums reikia vartoti vaistus ir Jūs nerimaujate dėl galimo šalutinio vaistų poveikio, turėtumėte dėl to pasitarti su Jus gydančiu gydytoju ar vaistininku.